

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

การศึกษาในยุคปัจจุบันมีความจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารมืออาชีพจึงจะทำให้การบริหารงานต่าง ๆ ดำเนินการไปด้วยดีและบรรลุจุดมุ่งหมายดังที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และความก้าวหน้า ทางเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม และกระทบกระเทือนไปทุกประเทศทั่วโลก แนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีเจตนารมณ์ที่ต้องการเน้นย้ำการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม จริยธรรม โดยยึดหลักเป็นการศึกษาตลอดชีวิต สำหรับประชาชน เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ดังที่รัฐบาลได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศไทยไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ที่เน้นการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา และพัฒนาทักษะอาชีพที่มีคุณภาพแก่เด็กและเยาวชน ให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีทักษะการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย โดยมุ่งให้ทุกคนมีการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้านอย่างเต็มที่ โดยหวังว่าคนซึ่งถือเป็นหน่วยเล็ก ๆ ที่สุดของสังคมย่อมมีการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพทั้งทางด้านสติปัญญา ร่างกาย จิตใจ และพื้นฐานสร้างพลังครอบครัว ชุมชนและสังคมในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหา ของสังคม เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้นักเรียน ได้พัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ตลอดชีวิต ตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตตั้งแต่แรกเกิดการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถในด้านต่าง ๆ ของแต่ละบุคคลที่จะดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างเป็นสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมนรวมเป็นพลังในการสร้างสรรค์และพัฒนาประเทศไทยได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ออนไลน์, 2559)

การบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพเป็นอีกหนึ่งกลไกที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 ของไทยที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทางด้านร่างกาย (Body) สติปัญญา (Mind) และจิตวิญญาณ (Soul) แต่ทว่า ในรอบ 2-3 ปีที่ผ่านมาสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ได้สร้างปัญหาและความยากลำบากในการยกระดับคุณภาพของสถานศึกษา และผู้เรียนให้เป็นที่ไปตามจุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาเพราะโรงเรียนกลายเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงในการแพร่กระจายของเชื้อโรคไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากร

ทางการศึกษา นักเรียน และผู้ปกครอง อาจจะได้รับผลกระทบจากการกระจายของไวรัส และปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นจุดพลิกผันทางการศึกษาอีกครั้งหนึ่งของไทยซึ่งสอดคล้องกับภูมิทัศน์ ทองเถียนนาค (ออนไลน์. 2565) กล่าวไว้ว่าการแพร่ระบาดของ COVID-19 เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการศึกษาทำให้เกิดผลกระทบมากมาย เช่น การปิดเรียนของสถานศึกษา การเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ การขาดแคลนโทรศัพท์และคอมพิวเตอร์ และสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร เป็นต้น

กว่าสองปีที่ผ่านมาการเปิด-ปิดโรงเรียนเป็นประเด็นที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นสาเหตุทำให้การเรียนรู้ของเด็กหยุดชะงักและขาดโอกาสทางการศึกษา สร้างภาระให้ผู้ปกครองต้องดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการเรียนเพิ่มมากขึ้น ทำให้ผู้บริหารระดับสูงวิตกกังวลถึงแนวทางการพัฒนาการศึกษาในระยะยาวควรมีทิศทางอย่างไรและเป็นไปในรูปแบบใดที่จะสร้างความต่อเนื่องและสนับสนุนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่เนื่องด้วยความปลอดภัยด้านชีวิตและสุขภาพเป็นสิ่งที่สำคัญ การปิดสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับทุกภาคส่วน ได้คลายความกังวลใจว่าโรงเรียนจะไม่เป็นคลัสเตอร์แหล่งแพร่กระจายเชื้อโรค จนลุกลามสร้างความหวาดกลัวให้กับผู้ปกครองและสังคม และละเมิดข้อกำหนดควบคุมโรคระบาด COVID-19 ทำให้ภาพลักษณ์ของการศึกษาต้องเสียหาย ด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารการศึกษาในระดับสูงจึงต้องมีคำสั่งประกาศให้หยุดเรียนทันทีเมื่อเกิดการระบาดของ COVID-19 ใน 2-3 ระลอกที่ผ่านมา เมื่อสถานศึกษาถูกปิดและไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้เป็นอย่างปกติและเต็มรูปแบบได้ การเรียนแบบออนไลน์จึงเป็นสิ่งสำคัญและหลีกเลี่ยงไม่ได้ ครูผู้สอนจึงต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอนที่แตกต่างไปจากเดิมเพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับรูปแบบการสอนแบบออนไลน์ นักเรียนก็เช่นเดียวกัน ต้องปรับตัวเรียนรู้กับรูปแบบใหม่ที่ไม่น่าคุ้นเคย เช่น เรียนรู้จากหน้าจอสี่เหลี่ยมคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ และแท็บเล็ตผ่านระบบกูเกิลมีท (Google Meet) หรือซูม (Zoom) เป็นต้น แต่สิ่งที่ตามมากับการเรียนออนไลน์ก็คือประสิทธิภาพทางการเรียนรู้ของนักเรียนลดลง (Learning Loss) เพราะการเรียนแบบออนไลน์ไม่ได้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้บางรายวิชาที่มีความเฉพาะเจาะจง เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาคอมพิวเตอร์ ที่ต้องเน้นฝึกทักษะในห้องปฏิบัติการหรือห้องทดลอง หรือจะเป็นรายวิชาคหกรรมที่ต้องฝึกฝนลงมือทำจริงจนเกิดความชำนาญในงานฝีมือ เป็นต้น (พงศัทศ วนิชานันท์. ออนไลน์. 2563)

สิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่มาควบคู่กับการเรียนออนไลน์ก็คือ วัสดุ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เพราะเป็นเครื่องมือที่ใช้องรับการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ แต่จากการสำรวจความคิดเห็นผู้ปกครองของศูนย์วิจัยกสิกรไทยพบว่า ร้อยละ 79.10 ผู้ปกครองที่มีรายได้น้อยประสบปัญหาความไม่พร้อมด้านอุปกรณ์การเรียนออนไลน์ เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต

อินเทอร์เน็ต และโดยเฉพาะอย่างยิ่งโทรศัพท์สมาร์ทโฟน กลายเป็นเครื่องมือหลักที่ใช้ในการเรียนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.90 (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. ออนไลน์. 2564)

วิกฤตเหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นภาพของปัญหาและอุปสรรคที่การศึกษาไทยต้องเผชิญกับความท้าทายในการพัฒนาคุณภาพของเด็กไทยท่ามกลางวิถีการเรียนรู้แบบ “เน็กซ์นอร์มัล” คือ การที่ผู้คนและสังคมมีวิถีชีวิตที่ผสานไปกับเครื่องมือดิจิทัลมากขึ้นเรื่อย ๆ จนแทบจะกลายเป็นเนื้อเดียวกัน โดยเฉพาะด้านธุรกิจ พฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนไป ธุรกิจขนาดใหญ่ย่อตัวลง ขณะที่แบรนด์ท้องถิ่นเติบโตมากขึ้น มีการแข่งขันสูงขึ้น (ไทย พี เอฟ เอ. ออนไลน์. 2565) ซึ่งสอดคล้องกับธนาคารแห่งประเทศไทย (ออนไลน์. 2565) ได้ให้คำจำกัดความของเน็กซ์นอร์มัล คือรูปแบบการใช้ชีวิตของผู้คนทั่วโลกที่เปลี่ยนไปหลังวิกฤติโควิด 19 สะท้อนให้เห็นเทรนด์สำคัญ ๆ ในอนาคตที่เกิดจากพฤติกรรมและทัศนคติในการดำรงชีวิตที่ไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป โดยเฉพาะการเปิดรับเทคโนโลยี บริการดิจิทัลใหม่ ๆ รวมถึงแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งตอบโจทย์เรื่องความสะดวกสบาย โดยมุ่งเน้นเรื่องความปลอดภัย ด้านสุขอนามัย และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น นำไปสู่เทรนด์การใช้ชีวิตแบบเน็กซ์นอร์มัล ที่จะเริ่มขยายตัวในวงกว้าง พร้อมทั้งมีบทบาทสำคัญต่อชีวิต ระบบการศึกษาและระบบเศรษฐกิจในอนาคต ได้แก่ 1) รูปแบบเศรษฐกิจที่เรียกว่าระบบเศรษฐกิจการใช้จ่าย และการบริโภคภายในบ้าน (stay-at-home economy) “บ้าน” ไม่ได้เป็นแค่ “ที่อยู่อาศัย” แต่ยังคงกลายเป็นออฟฟิศ ห้องประชุม ฟิตเนส หรือแม้กระทั่งโรงภาพยนตร์ ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้สามารถใช้งานผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ได้อย่างสะดวกสบาย ก่อให้เกิดการพบปะสังสรรค์ผ่านแอปพลิเคชัน ธุรกิจการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) บริการจัดส่งอาหารถึงบ้าน และเทคโนโลยีการช้อปปิ้งผ่านประสบการณ์เสมือนจริง (virtual reality) 2) สังคมไร้การสัมผัส (Touchless Society) การดำเนินชีวิตในโลกยุคเน็กซ์นอร์มัลจะมุ่งเน้นเรื่องความปลอดภัย และสุขอนามัยเป็นสำคัญ เทคโนโลยีจึงถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อ “ลดการสัมผัส” ตัวอย่างเช่น ระบบการจัดส่งสินค้าแบบไร้การสัมผัส (non-contact delivery) โดยจะวางพัสดุลงในภาชนะหรือสถานที่ที่ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้า ประตูที่มีเซ็นเซอร์เปิด - ปิดอัตโนมัติในพื้นที่สาธารณะ รูปแบบการจ่ายเงินแบบการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-payment) หรือแนวคิดการออกแบบพื้นที่ธุรกิจที่สามารถให้บริการลูกค้า แบบปราศจากการสัมผัสใด ๆ แต่จะใช้เทคโนโลยีการสั่งงานด้วยเสียง (voice recognition) หรือจำลองโลกเสมือนจริง (augmented reality) แทน 3) ประเด็นเรื่องความปลอดภัยและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมถือเป็นหัวใจสำคัญของโลกยุค ดังนั้น เทรนด์หนึ่งที่จะฉายภาพชัดขึ้นเรื่อย ๆ คือ มาตรฐานสินค้าเกษตรที่เรียกว่า “regenerative organic” ซึ่งไม่เพียงต้องปลอดสารพิษและปราศจากการใช้เมล็ดพันธุ์ดัดแปลงเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงมาตรฐาน

คุณภาพดิน การคุ้มครองสัตว์ คุณภาพชีวิตเกษตรกร ความยุติธรรมด้านค่าแรง รวมถึงระบบฟาร์มที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน

ในระบบการศึกษาของไทยในยุคเน็กซ์นอร์มัลนั้น ยังคงนำเทคโนโลยี และแพลตฟอร์มต่าง ๆ มาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน การทำงานในสถานศึกษา หรือนำมาใช้ในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดประชุมออนไลน์ การจัดทำสื่อการเรียนการสอนออนไลน์ การสร้างแพลตฟอร์มในการจัดเก็บข้อมูลของสถานศึกษาในรูปแบบออนไลน์ การประเมินวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยใช้ระบบประเมินวิทยฐานะดิจิทัล (DPA) นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการยังได้มีนโยบายเน้นเรื่องความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยจัดทำโครงการสร้างการรับรู้การเข้าถึงระบบมาตรฐานความปลอดภัยสถานศึกษา “SAFE สถานศึกษาปลอดภัย” เพื่อให้เด็กและเยาวชน มีความปลอดภัยในชีวิตทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ โดยมี MOE Safety Center ภายใต้การดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือ สพฐ. ซึ่งจะเป็นกลไกในการรับแจ้งข่าวสารที่จะเป็นความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของนักเรียนในสถานศึกษา นอกเหนือจากช่องทางแจ้งข่าวสารอื่น ๆ ที่มีอยู่ โดยมีแอปพลิเคชันที่เป็นแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งทุกคนสามารถดาวน์โหลดเพื่อใช้งานในการแจ้งเหตุความไม่ปลอดภัยในสถานศึกษาผ่านโทรศัพท์มือถือของทุกคนได้แล้ว ซึ่งจะช่วยให้สามารถรับทราบความเสี่ยง หรือความไม่ปลอดภัยของนักเรียนที่เกิดขึ้นได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถเข้าแก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงที (สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ออนไลน์, 2565)

อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่สถานศึกษาทุกแห่ง บุคลากรหรือนักเรียนทุกคนที่พร้อมจะเปลี่ยนไปใช้เทคโนโลยี และแพลตฟอร์มต่าง ๆ มาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการทำงานในสถานศึกษาได้สอดคล้องกับภูมิศรัณย์ ทองเล็ขมนาค (ออนไลน์, 2565) กล่าวว่า การเรียนออนไลน์มีปัญหาในด้านต่าง ๆ เช่น ปัญหาในด้านการขาดแคลนอุปกรณ์ในการเรียนออนไลน์ คือจะทำอย่างไรให้นักเรียนทุกคนมีอุปกรณ์สำหรับการเรียนออนไลน์พร้อมกันทุกคนและเรียนออนไลน์ได้อย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านการขาดแคลนสัญญาณอินเทอร์เน็ต จะทำอย่างไรให้นักเรียนที่อยู่ในพื้นที่ไกลหรือไกลจากโรงเรียนต้องเข้าถึงสัญญาณอินเทอร์เน็ต นักเรียนจึงจะสามารถเรียนออนไลน์ได้ สิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงผลที่ตามมาจากการเรียนในสภาวะปกติก่อนที่จะเกิดสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 และการเรียนการสอนแบบออนไลน์ก็คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยประเมินได้จากผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2564 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของ เขต 1 พบว่า ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2564 ภาพรวม 4 รายวิชา

มีค่าเฉลี่ย 39.60 ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ (40.18) แต่สูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐาน (38.63) ในทุกรายวิชา และผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2564 มีค่าเฉลี่ย 31.09 ซึ่งต่ำกว่าระดับประเทศที่ร้อยละ 11.12 และต่ำกว่าระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ร้อยละ 12.06 นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบระหว่างปีการศึกษา 2563 และปีการศึกษา 2564 พบว่า คะแนนสอบลดลง เฉลี่ยร้อยละ 8.31 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1 รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ประจำปี 2564. ออนไลน์. 2564)

จากสภาพปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้น ได้สร้างความอึดอัดและบีบคั้นให้กับการบริหารงานด้านการศึกษาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาที่ถือว่าเป็นบุคลากรวิชาชีพที่ต้องรับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาโดยตรงไม่ว่าจะเป็นของรัฐและเอกชน ตามมาตรา 4 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กฎหมายแม่บท), แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยดำเนินงานหรือกิจการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายและหลักการที่ได้วางแนวทางไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2553 : 51) นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษายังต้องเป็นผู้นำในด้านการทำงาน เพื่อบรรลุความสำเร็จตามภารกิจและบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา สร้างความหวัง ความศรัทธาให้กับบุคลากรในสถานศึกษา มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงมีคำถามที่จะศึกษาว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคเน็กซ์นอร์มัล มีด้านใดบ้างที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และประสิทธิผลของสถานศึกษาให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้นในอนาคต

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาคูณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคเน็กซ์นอร์มัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของ เขต 1
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของ เขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคเน็กซ์นอร์มัลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของ เขต 1
4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคเน็กซ์นอร์มัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของ เขต 1

ประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของ เขต 1 สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคเน็กซ์นอร์มัล ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาให้เหมาะสมกับองค์กร และเหมาะสมกับสถานการณ์ในยุคเน็กซ์นอร์มัล ไม่ว่าจะเป็นการนำแนวทางในการปรับพฤติกรรม พัฒนาตนเอง พัฒนางานวิชาชีพ พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ดี มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลรอบข้าง รวมถึงมีบุคลิกภาพที่ดี น่าเชื่อถือ มีความเป็นผู้นำ และสามารถแก้ไขปัญหาให้การศึกษาที่มีคุณภาพและผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นด้วย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
 - 1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของ เขต 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 1,981 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของ เขต 1 รายงานจัดการศึกษาประจำปี 2564. 2564 : 48)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 322 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 ; อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด. 2554 : 43) และใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้อำเภอที่ตั้งของสถานศึกษาเป็นชั้นของการสุ่ม

2. ตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปร 2 ตัวแปร ประกอบด้วย

2.1 ตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคเน็กซ์นอร์มัล สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1 มี 5 ด้าน ดังนี้

2.1.1 ด้านความรู้ความสามารถ

2.1.2 ด้านบุคลิกภาพ

2.1.3 ด้านคุณธรรมจริยธรรม

2.1.4 ด้านมนุษยสัมพันธ์

2.1.5 ด้านความเป็นผู้นำ

2.2 ตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ ประสิทธิภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1 มี 4 ด้านดังนี้

2.2.1 ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

2.2.2 ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียน ให้มีทัศนคติทางบวก

2.2.3 ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา

2.2.4 ด้านความสามารถในการแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคเน็กซ์นอร์มัล หมายถึง คุณลักษณะอันพึงมีของผู้บริหารสถานศึกษายุคปกติถัดไป ที่ต้องใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มต่าง ๆ มาใช้ในการทำงาน เช่น การจัดประชุมออนไลน์ การสร้างแพลตฟอร์มในการจัดเก็บข้อมูลของสถานศึกษาในรูปแบบออนไลน์ การประเมินวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นต้น ในการทำให้การบริหารงานในองค์กรประสบความสำเร็จ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่เน้นให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารการศึกษา เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพ

และประสิทธิผล และเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถ มีบุคลิกภาพที่ดีน่าเชื่อถือ มีความเป็นผู้นำ มีคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น เพื่อให้องค์กรสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่องค์กรตั้งไว้ประกอบด้วยคุณลักษณะของผู้บริหาร 5 ด้าน คือ

ด้านความรู้ความสามารถ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานยุคเน็กซ์นอร์มัล ที่ผู้คนและสังคมมีวิถีชีวิตที่ผสมผสานไปกับเครื่องมือดิจิทัลมากขึ้นเรื่อย ๆ มีความรู้ทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบันเสมอ มีความฉลาดเฉลียวในการบริหารงานในสถานศึกษา สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์ มีความรู้ความสามารถในการสร้างบรรยากาศที่ดี ในการทำงานของบุคลากรภายในองค์กร มีความรอบรู้ มีทักษะในการสื่อสารกับบุคลากรภายในและภายนอกองค์กรอย่างสร้างสรรค์มีการใช้สถานศึกษาเป็นฐาน สามารถนำความรู้ใหม่ ๆ พัฒนาองค์กรและบุคลากรภายในองค์กรให้สามารถบรรลุเป้าหมายขององค์กรและบูรณาการสิ่งต่าง ๆ ในองค์กรให้เกิดความสมดุลได้

ด้านบุคลิกภาพ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณลักษณะอันแสดงออกทางกายของแต่ละบุคคล ซึ่งบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลจะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันยุคเน็กซ์นอร์มัล เป็นยุคที่นำเทคโนโลยีและแพลตฟอร์มต่าง ๆ เข้ามาปรับใช้ในการทำงาน ดังนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องมีบุคลิกภาพที่ทันสมัย สามารถใช้เครื่องมืออุปกรณ์เทคโนโลยีต่าง ๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว แต่งกายสุภาพเรียบร้อย เหมาะสมกับกาลเทศะ มีความเหมาะสมด้านกิริยา มารยาท ทั้งทางกายวาจาและใจ และมีความเหมาะสมด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ เพื่อเป็นการเสริมสร้างบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือให้กับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคเน็กซ์นอร์มัล

ด้านคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษายุคเน็กซ์นอร์มัล มีคุณลักษณะด้านคุณสมบัติและแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนของผู้บริหาร ทั้งในด้านดีและด้านความถูกต้อง เป็นผู้มีจิตสุจริตทั้งกาย วาจา และใจ มีความรับผิดชอบหน้าที่ ตรงต่อเวลา มีความเมตตากรุณา มีความยุติธรรมต่อผู้ร่วมงานอย่างเสมอภาค เสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่ข้องเกี่ยวกับอบายมุขทุกประเภท และเป็นที่ยอมรับและต้องการของสังคม

ด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสามารถในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น ทำตนให้มีชีวิตชีวา ยิ้มแย้มแจ่มใส รู้จักควบคุมอารมณ์ของตน รู้จักใช้คำพูดหรือภาษาพูดให้เหมาะสม ไม่เป็นผู้ถือตัว เย่อหยิ่ง มีไมตรีจิตและมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น โดยเฉพาะในยุคเน็กซ์นอร์มัลผู้บริหารจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับโรงเรียนใกล้เคียง สร้างเครือข่าย เพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงานให้มากยิ่งขึ้น

ด้านความเป็นผู้นำ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคเน็กซ์นอร์มัลมีความสามารถในการเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงที่ดี มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาองค์กร กล้าคิด กล้าตัดสินใจ ภายใต้อห้หลักการที่ถูกต้อง และเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้กับองค์กรได้

ประสิทธิผลของสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการดำเนินงานของสถานศึกษาที่บรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา เป็นการจัดการศึกษาที่ทำให้ครูและนักเรียนเกิดการเรียนรู้และความพึงพอใจ เป็นความสามารถในการแสวงหาผลประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ได้ทรัพยากรในการนำไปสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กร การใช้ทรัพยากรต่าง ๆ จนเกิดผลสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่องค์กรตั้งไว้ ความมีประสิทธิภาพในการทำงาน การปรับตัวขององค์กรให้เข้ากับสถานการณ์ในยุคเน็กซ์นอร์มัล ที่มุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน มุ่งเน้นด้านความปลอดภัย และมุ่งเน้นด้านผลกระทบกับสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยประสิทธิผลของสถานศึกษา 4 ด้าน คือ

ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง หมายถึง ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสามารถดำเนินงานในสถานศึกษาที่เกี่ยวกับจัดการเรียนการสอน ที่มีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่าง ๆ จนสามารถทำให้นักเรียนส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น และนักเรียนมีโอกาสในการศึกษาต่อในสถาบันชั้นสูงได้เป็นจำนวนมาก

ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก หมายถึง ครูและผู้บริหารสามารถดำเนินการในสถานศึกษา ทั้งการบริหารและการอบรมคุณธรรมของนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัยที่ดี มีความกระตือรือร้นต่อการศึกษา ประพฤติตนตามระเบียบวินัยของโรงเรียน มีส่วนร่วมในการทำงานและแสดงความคิดเห็นกับเพื่อน ใช้สติปัญญาในการทำงานและแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารและครูมีความสามารถร่วมกันปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษาในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านบริหาร ด้านการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาสภาพแวดล้อมต่าง ๆ นอกจากนี้ผู้บริหารและครูต้องเป็นนักพัฒนา นักคิด นักทำ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาวัตกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีเป็นส่วนประกอบเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ ของนักเรียนในยุคเน็กซ์นอร์มัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารและครูมีความสามารถที่จะร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาการเรียนการสอน ปัญหาการปกครองนักเรียนและงานที่รับผิดชอบอื่น ๆ มีการให้กำลังใจกันในการปฏิบัติงาน เช่น การยกย่อง

ชมเชยหรือการให้รางวัลในบางโอกาส และสร้างบรรยากาศในสถานศึกษาให้เกิดความเป็น
กัลยาณมิตร

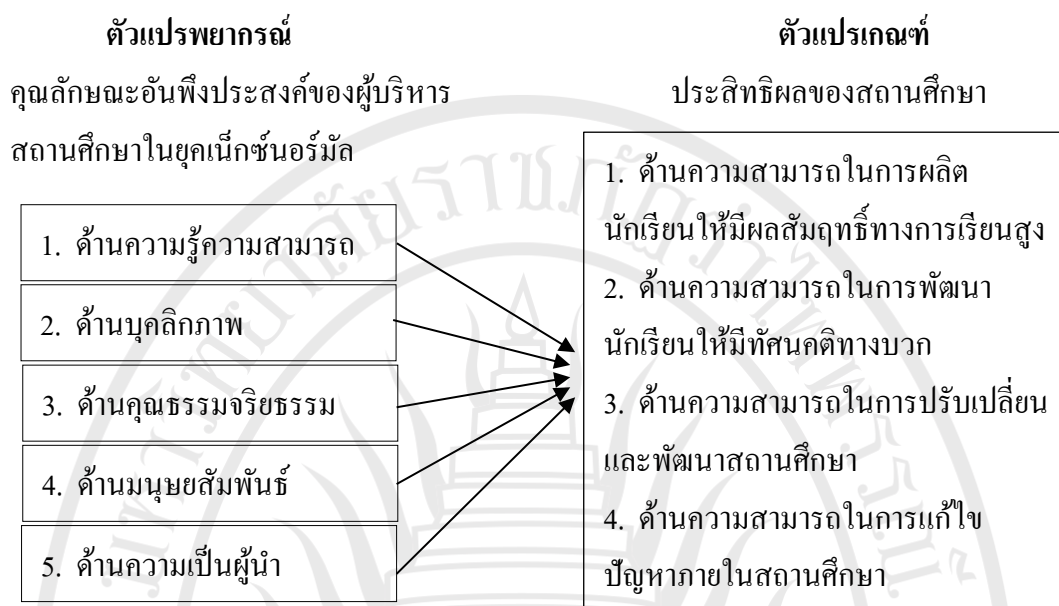
ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการ
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1

ข้าราชการครู หมายถึง ผู้ที่ประกอบวิชาชีพ ทำหน้าที่หลักทางด้านการจัดการเรียน
การสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1

สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาพะเยา เขต 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
ในยุคเน็กซ์นอร์มัล โดยการสังเคราะห์ตัวแปรจากแนวคิดของเต็มสิริ ทิพย์จันทา (2553 : 139),
ชุตินา สิริไพโรวันและคณะ (2561: 377), สุบัน พรเวียง (2562 : 329), นที กอบการนา และคณะ
(2562 : 47), แก้วมณี โสพิน และจรัส อติวิทยาภรณ์ (2563:1310), ยวเรศ ประคู้ และคณะ
(2564 : 49), พนิดา รัชฎาเพชร และตรีภูมิพันธ์ ตรีศรีสุวรรณ (2565 : 2359-2366), นันทภัก อู่สุวรรณ
(2565 : 76), พรนิภา คงเพชรศักดิ์และคณะ (2565 : 84), Stogdill (1974 : 75-76), Yukl (1998 : 132)
และHoy and Miskel (2001 : 51) และสรุปตัวแปรได้ดังนี้ 1) ด้านความรู้ความสามารถ 2) ด้าน
บุคลิกภาพ 3) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 4) ด้านมนุษยสัมพันธ์ และ 5) ด้านความเป็นผู้นำศึกษา
ประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยการสังเคราะห์ ตัวแปรจากแนวคิดของ ภารดี อนันต์นาวี (2558 :
61), อรพรรณ ผู้จินดา (2558 : 47), อนงค์ อัจจงทอง (2559 : 41), นฤมล เจริญพรสกุล และคณะ
(2559 : 114), จตุรภัทร ประทุมและคณะ (2559 : 120), ทิพมาศ คนตรีพงษ์ (2561 : 8), บัญชา
พิพัฒน์มงคลกิจ และคณะ (2563 : 43), จักรวาล สุขดีและวิเชียร ฐิษีนัยง (2565 : 121), ณัฐศิษฏ์
จิตรจันงค์ และคณะ (2565 : 369), พรสวรรค์ สุขพรหมและรุจิราพรรณ คงช่วย (2565 : 193-199),
มอทท์ (Mott. 1972 : 305), ฮอย และมิสเกล (Hoy and Miskel. 2001 : 51) เครียตเนอร์ และคินิคกิ
(Kreitner and Kinicki. 2007 : 153) สามารถสรุปตัวแปรได้ดังนี้ 1) ความสามารถในการ
การผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2) ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มี
ทัศนคติทางบวก 3) ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา และ 5) ด้าน
ความสามารถในการแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษา สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้
ดังนี้



ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคเน็กซ์นอร์มัล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาระยะของ เขต 1
2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคเน็กซ์นอร์มัลส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาระยะของ เขต 1